

4

Pracovní
listy

4.1
Šátková
aféra

4.1.3

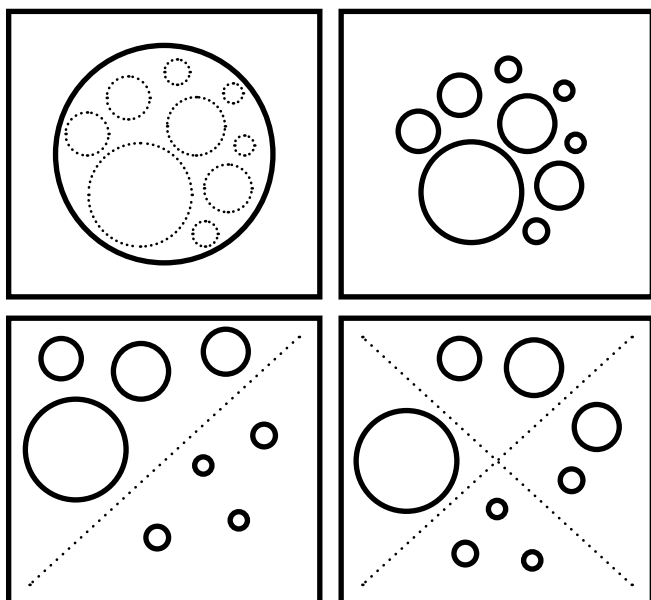
Othering

Othering je ve společnostech běžný proces, během něhož dochází k rozdělování lidí do dvou skupin, na „my“ vs. „oni“. Klíčovou roli v tomto procesu hraje tzv. rámování, kdy jsou cizí skupině připisovány určité charakteristiky, zpravidla protikladné charakteristikám skupiny naší. Podílí se na tom nejen konkrétní lidé, ale také mediální produkce a různá politická a administrativní rozhodnutí. Se sebepochopením jedné skupiny se typicky pojí odmítání rysů skupiny druhé, respektive vytváří se představy nadřazenosti a podřízenosti, či přímo podřadnosti: např. bílý vs. černý, zodpovědný vs. nepřizpůsobivý, civilizovaný vs. nemoderní atd. K otheringu patří především připisování určitých vlastností na základě stereotypů o skupině lidí, ale také vytváření morální paniky a pocitu ohrožení různými negativně rámovanými skupinami.

Když se toto vymezování rozšíří a promítno do politických a správních procesů a do mediální sféry, může nastat problém. Už to nejsou konkrétní lidé, jedinci se svými specifiky. Stávají se z nich výhradně představitelé určité sociální identity, respektive stereotypně chápané skupiny. V důsledku otheringu například zmínění muslimové bývají vykreslováni jako fanatičtí věřící, kteří páchají násilí na ženách a nedokáží pochopit evropskou křesťanskou kulturu; Romové jako parazité a „nepřizpůsobiví“;

feministky jako neženské atd., a „my“ představuje jejich převrácený odraz.

Othering je mocenským nástrojem. Ti, co jej provádí, tím totiž především definují sebe sama jako racionální a moderní; jako pracovitě a nezávislé na státu či jako skutečné ženy a muže. Tento proces totiž implikuje nadřazenost: Evropané a jejich civilizace je „lepší“ než islámská; bílí jsou „zdatnější“ a „záslužnější“ než Romové; konzervativci jsou „lepší“ než ti, co chtějí společnost měnit.

negativně vnímali zájem elit o migraci a nezáměr o své regiony, potažmo lidé, kteří téma migrace využili k vyjádření nedůvěry v oficiální instituce, aj.

Konflikty, které se točí právě kolem symbolů, norem a hodnot, jež označují „nás“ jako opak „druhých“, označujeme jako tzv. kulturní války. Typicky je chápeme jako spor, jehož se účastní dva tábory: „progresivní/liberální“ (feministky, lidskoprávní aktivisté) vs. „reakcionářský/(ultra) konzervativní“ (např. odpůrci manželství pro všechny, potratů, pomoci uprchlíkům atd.). Kulturní války popisují politické konflikty, jejichž předmětem zdánlivě nejsou materiální zájmy, ale morální hodnoty a sociální normy, a které pracují s představou o polarizované společnosti.

K otheringu dochází samozřejmě i z druhé strany těmi, co se např. cítí morálně nadřazení nad Evropany či liberály, chápou moderní společnost jako zkaženou či vyzdvihují dané genderové role jako „přirozené“ atd. Othering probíhá na mnoha úrovních a nepředstavuje něco, čeho by bylo možné se zcela zříci. V určité fázi však začne ohrožovat práva určitých skupin či jejich členů a demokratické principy a postupy. Zvláště agresivní othering je nutné vnímat jako významný politicko-právní problém.

Zásadní pro naši analýzu je, že proces otheringu má v poslední době rostoucí dosah do společenské diskuze. Během polarizujících konfliktů se vůči sobě vymezují skupiny na základě politických postojů. Různá témata (ženská a menšinová práva) se stávají předmětem politických bojů a místo pragmatických diskuzí se o nich vedou zástupné spory, které jsou nadto prezentovány jako spory mezi zdánlivě homogenními tábory.

Během zmíněné uprchlické krize se takto např. vytvořily tábory tzv. islamofobů a tzv. sluníčkářů. Sluníčkáři byli líčeni jako naivní lidé s humanitním nebo společenskovešdním vzděláním, kteří odmítají vnímat realitu a záměrně popírají jakékoli negativní jevy, které s migrací souvisí. Na druhé straně měli stát islamofobové, kteří byli popisováni jako rasisté a vyznavači krajní pravice, bez jakékoliv empatie k cizímu neštěstí. Ve skutečnosti ale tyto dva pomyslné tábory sestávaly z mnoha různých aktérů s různými zájmy. Např. na straně tzv. islamofobů sice nepochybně byli stoupenci a představitelé krajní pravice, kteří se pokusili téma uprchlické krize vytěžit a získat tak větší počet příznivců a moc, ale i lidé, kteří měli obavy z cizího či z budoucnosti, nebo kteří